

РАДА

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМІЧНА І ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

РІК ШОСТИЙ.

Адреса редакції і контори:
у Київі, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих Воріт
Телефон редакції 1458.
Телефон контори 1069.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА РІК 1910

на рік	на 6 м.	на 3 м.	на 1 м.	на рік	на 6 м.	на 3 м.	на 1 м.
11	5.70	2.85	1.425	11	4.25	2.125	1.0625

Передплату на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 мар. 2 карб. і на 1 мая 2 к., або по 1 карб. на протязі перш. шести місяців.
Ціна „Ради“ за кордоном: на рік 11 р. (27 кроун 94 гелери на австрійську валюту), на 6 м. 6 р. 50 к., на 3 м. 3 р. 25 к., на 1 м. 1 р. 75 к. Коли закордонні читачі передплачують газету через пошту, то повинні за газету по ціні встановленій для передплатників в Росії.

Передплата приймається тільки в 1-го числа кожного місяця.
За зміну адреси 30 коп.
(При зміні неодмінно прикладати стару адресу)

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більші статі, до друку негодні, повертаються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

З правду надісланих до газети артів редакція не являє ступяє.

Просьба авторів додержуватись краткості „Ради“.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попередю тексту, або за його міра, платиться за перший раз 40 коп., а далі по 20 коп. За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платять за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз, при умові друкування не менше 3-х раз.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 1911 РІК

на українську газету

„РАДА“

РІК ВИДАННЯ ШОСТИЙ.

Газета політична, економічна і літературна.

Виходить у Київі щодня окрім понеділків і днів після великих свят.

„Рада“ має широку програму, як звичайні великі політичні газети: дає огляди життя політичного, громадського, економічного на Україні, в Росії і за-границею; друкує фельетони, а також статті критичні і твори красного письменства.

„Рада“ зостається й надалі неупартійною газетою. Вона буде, як і досі, обстоювати змагання до поширення прав суспільства й органів громадського самоврядування.

На справу народної освіти шкільної й по-за-шкільної, на потреби нашого вчительства та на питання культурно-просвітнього характеру—„РАДА“ звертатиме як найбільшу увагу і буде змагатися до найкращого розв'язання цих справ для всього українського народу.

„Рада“ вважає, що поліпшення матеріального добробуту людности економічний розвиток країни—є основним ґрунтом для зросту національної культури. Визначаючи це, „РАДА“ буде обстоювати кооперативну справу на Україні в усіх її формах: поширення сільсько-господарських товариств, товариств споживчих, продукційних і инш. „РАДА“ буде подавати як найкращі звітські, дописи про кооперативну справу взагалі, а на Україні особливо.

„Рада“ буде подавати звітські і дописи про життя культурне, економічне і політичне, про здобутки і втрати яких зазнає український люд за границями Росії: в Галичині, на Буковині, вдалених колоніях: в Канаді, в Сполучених Штатах, в Бразилії... Доля та життя наших переселенців в Сибірі, на Кавказі—знайдуть також освітлення на сторінках „Ради“.

ДО СПІВРОБІТНИЦТВА в „РАДІ“ запрошено виваженіші літературні і наукові сили.

„Рада“ має ВЛАСНИХ кореспондентів в Державній Думі, в Державній Раді, а також в політичних центрах Європи, в Лондоні, в Парижі, в Римі, у Відні, в Празі, у Львові, в Чернівцях і в усіх визначніших містах України по сей і по той бік кордону.

Ціна „РАДИ“ з приставною і пересилкою в Росії:

на рік	на 6 м.	на 3 м.	на 1 м.	на рік	на 6 м.	на 3 м.	на 1 м.
11	5.70	2.85	1.425	11	4.25	2.125	1.0625

Передплату на рік можна виплачувати частками в такі строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб. в 3 строки; на 1 янв. 2 карб., на 1 марта 2 карб. і на 1 мая 2 карб., або по 1 карб. що місяця впродовж першого півріччя.

☆☆ ЗМІНА АДРЕСИ—30 коп., АРТИСТАМ—БЕЗПЛАТНО. ☆☆

Адреса редакції і головної контори: у Київі, Велика-Підвальна вул. д. 6, біля Золотих Воріт. Телефон 1458.

Передплата на „Раду“ на таких-же самих умовах, що і в конторі, приймається: у Київі: 1) в „Українській конторі“, Воззозовська 8, 2) в Конторі „Л.Н.В.“, В.-Воззозовська 28 і 3) в Конторі Червоногородської, Фундуковська 4; в Київі: 4) в Конторі „Політичного комітету“, Приходька; в Катеринославі—Конторі Лозинської, Проспект; в Мелітополі—Мерван; в Б.Єссора у Д.Залізняка; в Одесі—в конторі „Есперанто“; в Полтаві—Конторі Маркенича, бульвар Котляревського; в Петербурзі—Конторі Волф; в Харкові—Українська Контора, Рибна 25.

Редактор В. Галевич. Видавець Є. Чкаленко.

До закордонних передплатників.

Контора газети „РАДА“ сповіщає закордонних передплатників, що їм дешше буде купувати газету, коли будуть передплачувати через пошту. Пославши гроші до контори, треба послати й листа з позначенням, на що саме ті гроші послано.

У Полтаві передплачувати „РАДУ“

на таких-же умовах, як і в конторі газети, а також купувати в роздріб—можна в конторі Г. МАРКЕНИЧА. Вулиця Ботаревського.

У ВАРШАВІ

передплачувати „РАДУ“ на таких-же умовах, як і в конторі газети, можна у власного агента Гр. К. Стелури. Там-же приймаються на вигідних умовах замовлення на оповістки для „Ради“. Адреса: Варшава, Каліська д. 11, пом. 11.

В Нікольську-Усурійському

Передплачується „Рада“ на таких-же умовах, як і в конторі газети, можна у С.В. НИКІТЦЬОГО, мануфактурна торгівля.

Офіційне признание.

Останні телеграми повідомили, що Вороніжське земство опублікувало вражіння селян, які знайомилися з хуторами на Волині. Вражіння селян загалом такі: хатні хуторяни розвалюються; хліба, худоби, палива й корму мало; хуторяне виснажені; у всьому недостатка. Це вже не перше офіційне признание, що справа з хуторами на Україні стоїть дуже кепсько. Недавно таке признание висловило Київське земство, трохи згодом один з гласних Сімферопольського земства якраз змалював тяжке становище хуторян у Таврії. Тепер до цих офіційних критиків хуторської епопеї приєдналось і Вороніжське земство.

Для нас, як і взагалі для всієї постоулової преси в Росії, факт тяжкого становища хуторян—далеко не новина. Відколи на Україні почалося наснаження казенних хуторів, наші кореспонденти всі в один голос пишуть, що хуторяне будівство. Але письменники з правого табору, рівно як і урядові релігій, все заперяють, що хуторяне будівство. З особливої притиском зупинилися казенні письменники на благоденстві Волинських хуторян: там, мовляв, хуторя зразковий й хуторне господарство процвітає, як нігде инше. Тому раз-у-раз на Волинь посилались партії ходоків з різних губерній, щоб надивитися на чуже щасливе життя, а потім і собі завести таке саме.

Тепер громадянство нарешті почуло правдиве слово з офіційного джерела про дійсне становище Волинських хуторів. „Розвалені хати, брак хліба, худоби, палива й корму“—ось картина „благоденствія“ волинських хуторян. Можна після того уявити собі, як-то живуть хуторяне інших українських губерній.

На жалі ці голоси життя—голоси офіційні, безсторонні й цілком благонадіжні не звертають на себе потрібної уваги. Навпаки, раз-у-раз на місця присилаються все нові й нові циркуляри, щоб землеустроїтельна урядова програма ретельніше провадилася, та щоб землеустроїтель звертали особливу увагу на збільшення числа хуторів.

Молоде життя в 1910 році.

Життя української студентської молоді має свої окремі форми і проявляється в певній науковій роботі. За перші роки воно набрало стільки плавомірности і значення, що заслуговує на увагу громадянства. Молодь українська звичайно гуртується в окремих українських громадах, які мають на меті вивчення рідної літератури, науки і штуки та розроблення дальше цих дисциплін. Огляд діяльності цих гуртків ми хочемо подати нашим читачам.

Зібрати до купи те, чим і як жила наша молодь на протязі минулого року вважати досить трудне. В дописах в нашу газету дуже не повно і не досконало писалося про це життя, і тому ми, користуючись цим джерелом, визначимо тільки самі сухі факти без освітлення і тих живих тіней і тонів, які так багато дають для розуміння духу молодого життя, настрою молоді і т. и. Хронологічно життя молоді нашої поділяється на дві частини: на весінній і осінній семестри. Весінній семестр завжди буває менше продуктивним через короткочасний час, силу екзаменів, наступлення весни і т. и. Таким він був і в 1910 році. В цей семестр молодь наша спромоглася на 4—5 рефератів та зборів. Правда в цей семестр виявила велику й живау діяльність громади київського комерційного інституту, давши скільки рефератів, рефератів у науковому гуртку та розвинувши широку економічну діяльність. Інші гуртки нічого значного не виявили. Життя в загалі йшло мляво, сіро і вудно. Так закінчився шкільний рік.

Після канікул молодь з новими силами береться до вирішення чергового питання. І в Петербурзі, і в Харкові і в Київі ці питання дебатовують на зборах і відбирають досить часу. Постанови що до цього майже скрізь однакові: звернути більшу увагу на улаштування бібліотек, подбати про більшість числа читачів у них, подбати, щоб кожний член громади знав той мінімум, який потрібно знати, щоб вважатися українцем. Крім цього пишуть реферати, доклади, до українознавства для громади і для загалу студентства тої школи, працюють по наукових гуртках і семінаріях, вибирають теми з українознавства; читають на зборах новини з української наукової літератури і красного письменства. Улаштувати збірники та вічники в пам'ять того чи іншого письменника чи діяча, тої чи іншої події. Таку програму діяльності намітали найбільш діяльні громади.

Як же вони виконали її? Отут то і виявляється брак тих відомостей, які б точно і ясно дали нам відповіді на поставлені питання. Що торкається до бібліотек, то про них єсть дуже нечисленні відомости. Справа ця не по всіх школах вирішався однаково. Одні, більш вільні школи дозволяють заводити українські одні по загально-студентських бібліотеках. В цих школах українській молоді лишається тільки подбати про те, щоб в загально-студентську бібліотечну комісію пошари свої члени і подбали б там про заведення українських книжок, наприклад, в технологічному інституті в Петербурзі таким чином складено український одділ в 200 примірників. Так і по інших політехнічних, технологічних, інженерно-путейському і гірничому інститутах. В тому ж таки петербурзькому технологічному інституті виявилися досить цікаві і характерні статистичні дані: на українські книжки припадає 11 процентів користування. В громаді там всього 25 душ. Ясно, що велика сила не громадян теж читає українські книжки. Скрізь по цих школах не українське студентство ставить прихильно до вимог українців і охоче згожується на асигновку певної суми на українські книжки. І тільки в київській політехніці студенти-росіяне і поляки давно не згожувалися дати в бібліотечні місця й права і українській книжці. Не так ведеться по тих школах, що залежать од міністерства освіти. Тут в погоні за освітою так стараються, що не допускають ніякої участі студентів в справах вибору книжок в свою бібліотеку. Розуміється, що українські книжки навіть найлегальніші, ультра-наукові вважаються тут за щось злочинне і їх гонять з стіи інституцій. Правда, в цій категорії єсть деякі приємні винятки, як і в першій єсть сумні. Так, в петербурзькому університеті гурток „Українознавство“ налічує в своїй бібліотечі 1.300 примірників українських книжок і вільно передплачує всю пресу російської України та значну частину в Галичині. Вільно істапували українські бібліотеки в Дорпаті, Томському, Ярославлі та на безстужевських жіночих курсах у Петербурзі. Зате в Одесі і Київі та інших чорносотенних містах українські книжки виганяються з стіи школи. Надто характерно те, що загальний настрій чорносотенства впливає і на так звані „вільні“ школи, як комерційний ін-

ститут та жіночі курси у Київі. Тут так звана „ліберальна“ професура постановляє викинути українську бібліотеку з стіи інституту, хоча в бібліотечній гій зібрано самі тільки наукові цінні книжки, якими користуються в рефератах на теми курсові та і по статуту гурток українознавства має право мати книгозбірню. Взагалі по університетах українську книжку трудно здибати і коли кому треба покористуватися українськими науковими книжками для праці, то першою і часто-густо непереможною перешкодою являється брак книжки, неможливість її одшукати.

Зовсім окремо стоїть Ново-Олександрійський агрономічний інститут, де бібліотека єсть, але не має кому нею користуватися і Варшава, де діяльність української молоді полягає в виявленні в улаштуванні вечірних та інших технічних справ. В Москві бібліотек, здається, немає. В цьому році найбільш енергійно йшло читання в Петербурзі, Київі та Харкові.

Як ознайомилася молодь з тим мінімумом, що кожному свідомому українцеві потрібний—трудно сказати, бо анкети, які по деяких громадах зроблено було по цьому питанню, ще не розроблено.

В тісному зв'язку з становищем бібліотек стоїть і справа в писанні рефератів та докладів. За малим винятком, де існує і правильно функціонує українська бібліотека, де ширший загальний молоді рік—другий користуються нею, там являються і реферати та відвітки, як природний наслідок певного зв'язку. Помічається і ще одне з'являє. Реферати пишуться там, де єсть якийсь певне керівництво з боку старших, досвідчених, чи професорів чи просто вчених. Так, найкращіше це помічається на порівнянні Петербургу і хоч би Київа. Петербурзьке, особливо ж члени гуртка „Українознавства“ при університеті та безстужевки—займають перше місце в осінньому семестрі по кількості і вартості та продуктивності своєї наукової роботи. І не дивно, бо гурток „Українознавства“ ось вже 4 роки веде свою діяльність на чолі з таким енергійним та досвідченим керівником, як професор Волтер, а тепер ще там з'явився професор О. С. Грушевський. Ця постійна допомога, керування і пильне зацікавлення професури в праці гуртка дає енергію і силу молоді. Через це гурток на протязі 4-х літ дав чимало серйозних і котовних рефератів. В осінньому семестрі діяльність гуртка ще поширив заснуванням нових секцій—літературної і історичної. За семестр гурток вислухав такі реферати: „Про художника Тропіяна“, „Про гетманування Полуботка“, „Про завдання українських гуртків“, „Про фонетичні та морфологічні відмінні української мови“. На Вестужівських жіночих курсах з цього осіннього семестру відновилось життя. Заснувався семінар по історії української літератури під керівництвом О. С. Грушевського. На протязі семестру вислухали два реферати: „Легенда про Євєя і її розроблення“ і „Етнографічні риси в „Євєї“ Котляревського“. Багато тем розібрано і реферати читалися після свят.

На загальних зборах гуртка безстужевки читано такі реферати: „Життя і діяльність В. Д. Гринченка“, „Життя і діяльність В. М. Доманицького“, „Про творчість В. Винниченка“, „Про фонетичні та морфологічні відмінні української мови“. (Автори двох останніх не курієтські). В гірничому інституті написано і читано два реферати: „Важливість національного питання“ і „Українське відродження в Галичині“. Технологічна і путейська громада не спромоглася на реферат.

У Київі відчитано такі реферати: „Про українське гірвопромисловість“, „Про львівські події“, „В. Доманицький, як кооператор“, „Про творчість В. Винниченка“, „Про потребу рідної мови при навчанні у школі“ і „Про популяризацію на Україні сільсько-господарських відомостей українським мовою“. Останній реферат читано на зборах „Агрономічного Кружка Київск. Політех. Інст-та“, де велика більшість членів росіяни. Як бачимо в Петербурзі під проводом наукових сил помічається плавомірність у праці, певний зв'язок. У Київі ж реферати цілком випадкові. Нагадав хтось тему, попасав під руку матеріал і студент пише реферат. Не буде цього пасливого випадку—не буде і реферата. Мало того, а боку можливих керівників помічається якась млявість і невміння навіть підтримати

Театр б. т-ва Грамотности.

Діреція М. Садовського.

Труппа українських артистів під орудою МИКОЛИ САДОВСЬКОГО.

Сьогодні, 8-го янв., у 3-й раз при повн. нов. обстав. **Енеїда**, муз. Ісенка. Завтра, 9-го, ранком по цінам від 10 к. до 60 к. НА ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ. Увечері у 19-й раз ЧАРІВНИЦЯ. У понеділок, 10-го, по загальнодоступним цінам від 10 к. до 1 р. 20 к. НАЙМИЧА. Розіграють: Харитини—Лішчак, Покуди—Ододський.

Почат. ранком о 1 год. дня, увеч. о 8 г. веч. Відповід. режисор М. Садовський.

Театр „СОЛОВЦОВЪ“.

Діреція І. Е. Дуван-Торцова.

Сьогодні, 8-го янв., у 3-й раз при повн. нов. обстав. **Сатана**, пер. Чети Шев. Постановка А. Н. Соколовського. Вер. уч. д-ки: Гофман, Карпова, Токарева, Чужбинова. Д-д.: Кузнецов, Павленков, Рудницький, Сухова, та інші. Початок о 8 год. веч. Ціни місцями звичайні. Завтра, 9-го, вдв. вист. вдв. для учнів „ГОРЕ ОТЬ УМА“, Грибоєдова. Увечері в 4-й раз „СВЕРХНІЕ БОГАТЫРИ“ Г. Ісєова. В понеділок, 10-го, загально-доступна вистава „ВРОСЬ І ПСИХІЯ“ сп. поєма на 6 карт. Ю. Жуванського. В вівторок, 11-го, 1) „МІРАБЛЬ ПАНИ ДУЛЬСЬКОЇ“, Г. Залозької. 2) „КОДЕСНО“ Тимковського. В середу, 12-го, в 3-й раз „УКРОЩЕННЯ СТРОПТИВОЇ“ В. Шекспіра. В четвер, 13-го, в 2-й раз „ДАРОВИЙ ПАСАЖИР“ Кадельбурга. 2) „ШЕКОТЛИВО ПОРУЧЕНІЄ“ Мансфельда (для передплати газ. „Кієвск. Вєстн“ ціна зменш.). В п'ятницю, 14-го, юваційний бенефіс М. Ф. Чужбинові з приводу 20-ти літ праці в т. „Соловцовъ“, „ТАЛАНТЫ І ПОКЛОННИКИ“ Островського, Готується до вистави: „MISERERE“ С. Юмєвича, „РАСПУТИЦА“ В. Ривкова, „МАЗЕПА“ Ю. Саванського.

Квитки продаються.

Городський театр.

Діреція С. В. БРИНИНА.

Сьогодні, 8-го янв., 7-й раз при повн. нов. обстав. **Золотий п'тушок**. Вер. уч. д-ки: Старостіна, Калітіна. Драгомирська. Д-д.: Долин, Полевой, Горленко, Каченовський, Уауханов, Лотчевський, Дієненко. Почат. о 7 1/2 год. веч. Завтра, 9-го, вдв. вист. удень по загально-доступним цінам „САДКО“. Увечері по звич. ціні „ДУБОВСЬКИЙ“. В понеділок, 10-го—„ПАРСЬКА НЕВІСТА“. В вівторок, 11-го, бенефіс К. І. Брун, „ТОСКА“. В середу, 12-го, „САМСОНЪ І ДАЛІЛА“. Квитки на всі вистави продаються щодня, з 10 г. ранку до 2 г. дня та од 5-ти год. веч. до останнього затракту.

У ХАРКОВІ передплачувати „Раду“ на таких-же умовах, як і в конторі газети, можна у власного агента В. Чопеланського, Петечяська. Бульв. № 7, а також в „Українській Конторі“. Рибна № 25.

У ХЕРСОНІ передплачувати „Раду“ на таких-же умовах, як і в конторі газети, можна у власного агента В. Чопеланського, Петечяська. Бульв. № 7, а також в „Українській Конторі“. Рибна № 25.

Книжно-газетний пункт „Початок“, вул. № 444, приймає передплату на „РАДУ“ по цінам редакції з авшлатом навіть щомісяця. Гроші кіоску перепадає конторі на свій конт.

внутр., центральна статистична комісія були заслані скаргами на вшепольських конкорсційних комісарів. Не треба понападати в апатію, що це, мовляв, нічого не допоможе, а кожне надлужиття заради п'ятувати. Ти скарги послужать не тільки як доказовий матеріал для наших послів, але також оставуться документами „найбільшого національного промислу“ польських верховодів Галичини.

3 газет та журналів.

*. В ч. 5 „Одес. Листка“ д. С. Павленко умістив велику статтю про „Права м'ясоїдних язиків та нарв'їч“. Шановний автор в значній мірі переказує ті самі думки, що висловлював уже раніше на сторінках „Ради“, тільки питання про права недержавних мов ставиться тут у нього ширше, узагальнюється для всіх недержавних націй, що населяють Росію.

Стаття закінчується таким уступом: „Вув час, коли єдину релігію вважали за таку ж необхідну частину (елемент) держави, як тепер дехто вважає єдину мову. Але це спричинилося до страшенно жорстоких, кровопролитних релігійних війн, які особливо під час тридцятилітньої війни (1618—1648 р.), позбавили життя цілих держав, а в окремих держав одняли трохи не половину їх людності; і тільки після цього людскість пересвідчилася в своїй страшній помилці.“

Навіщо ж повторювати ту ж саму помилку з мовами, хоча й повторення це вимагалося б у трохи іншій формі! Це треба пам'ятати не тільки нижній та верхній палатам, але й тим націям, які гнітять інших, напр., полякам, котрі в Галичині гнітять українців і захожують гнітати євреїв. Окрім озлоблення, ворожечі, розбрату і величезної шкоди од цього нічого не може вийти.

Було б добре видрукувати „основные законы“ на всіх мовах і нарв'їч, щоб ознайомилися з ними всі підданці держави. Це примусило б помірковувати над ними всі, і, може, багатьох осіб позбавило б зовсім невірних іноді помилок що до прав „язиків та нарв'їч“ в державі.

*. „Газетний мір“ — справочна книга І. В. Волфсона, що отже недавно вийшла в друку, подає статистичні відомості про періодичну печать в Росії.

На скільки ці відомості точні можна судити по тому, що з українських періодичних видань не згадано тут ні одного. За те „выходивших на русскомъ языкѣ“ м'ямо аж 1347...

І російська преса, передрукуючи ці відомості, ні одним словом не зазначає фальшування пана Волфсона, хоч про існування української преси в Росії, російські газети зазвичай знають!

ПО РОСІІ.

— Цинга по-між переселенцями. Губернатор акмолинської області вже вдруге телеграфує головному лікарському інспектору про те, що з тієї області цинга все дужче шириться по-між переселенцями. Окрім того по деяких повітах через лихе харчування переселенці слабнуть на тиф. Потрібно не тільки продовольча, а й лікарська заомога. Через це міністерство внутрішніх справ посилало акмолинському губернаторові двох лікарів. Туля ж їде „отрядъ“ „Красная Крестъ“.

— По всенних судах. „Ст. М.“ сповіщає, ніби невабаром скасуєть кандидатур на военно-судові посади, які тепер обороняють підсудних по всенних судах. Оборонять їх нададі острові офіцери, прикомандировані до судів.

— Єпископ Стефан. „Р. Сл.“ переказує, що в Могольово-губернському єпископ Стефан перед мелебном, увочи під Новий Рік говорив казанія проти „внтришнього нашего покоління“. Л. Толстого, М. Горького, Л. Андреева, Розанова, Мережковского, Арцибашева. Єпископ казав, щоб люди не йшли на вечер, який буде вшорядкований на спомини про Л. Толстого.

— Циркуляр губернатора. „Рѣчь“ надрукувала копію циркуляра воронізьського губернатора до повітових справників, роісланого 9 ноября 1910 р. за № 6905. В тому циркулярі губернатор пише, ніби останніми часами конституційно-демократична партія береться знов до тієї роботи, яку провадили ліберали 1890 років, до культурно-просвітної, по певній програмі. Цю роботу партія хоче провадити через свої місцеві комітети. Пим способом партія, мовляв, хоче зорганізувати шаря людности і легалізуватися, щоб легче було робити своє діло: бути раз-у-раз в курсі настрій людности. Щоб аргументувати уламки колишнього „всероссийского союза учителей“, партія „народной свободы“, як каже циркуляр, береться до організації, „щодь флагомъ беспартийности“, „союза учителей и учительницъ“; для цього вона, мовляв, вшоряджала і вшоряджати подорожчій учителів за кордон. Коло цього найбільше працює Варвара Миколаївна Борбинська в Москві. Для цієї ж самої цілі, пояснює циркуляр, перенесено з Києва в Москву видання часопису „Народный Учитель“, який і буде легальним органом цього „союза учителей“. Про це все циркуляр і доводять до відома п. п. справників.

— Чоловік-нат. В Иркутську домовласник Автропов скільки місяців держав на лавцюну свою молодю жінку. Як прийшла поліція, то застала сердешну замкненою в холодній хаті, акриту синяками, закуту в важкі ланцюги. Вона вже була божевільна. Автропов казав, що це він так нечесту силу виганяв з жінки. Жінку вивозили і оддали до лікарні, а чоловіка арештували.

ПО УКРАЇНІ. У КИЇВІ.

— З'їзд переселенських агентів. Областне бюро земської переселенської організації повідомило київську губ. земську управу, що в Омську скликається з'їзд переселенських агентів і прохає прислати своїх представників. Відомості про участь в з'їзді бюро прохає подати до 20 января.

— В справі загальноземського з'їзду по народній освіті. Бюро з'їзду в Москві повідомило київську губ. земську управу, що усім губернським, а також і повітовим урядам можна брати участь в загальноземському з'їзді по народній освіті. Земські уряди, які бажають ваяти участь в з'їзді, мали вибрати представників, зібрати матеріали та скласти доповіді. Про усіх вибраних представників, а також про постанови вібрань в справі з'їзду, — бюро прохає негайно повідомляти на імя московської земської управи.

— Сельсько-господарський з'їзд. Харківське с.-г. товариство скликає 10 января з'їзд діячів по селекції с.-г. рослин, на який прохає київську губ. земську управу прислати своїх представників.

— Штраф на газету „Кієвскія Вѣсти“. З наказу п. губернатора редактора газети „Кієвскія Вѣсти“ Л. В. Радзівельського оштрафовано на 400 карб. в заміною 2½ місяцями арешту за статтю, уміщену в новорічному числі — „Русская жизнь“.

— Переміщення поміщика київського поліцейстера. „П. Н.“ повідомляють, що п. поміщик київського поліцейстера Зафіропуло кидас свою посаду в Київ і переводиться на посаду повітового справника у Вільні.

— Хворість діржора Пагані. Діржор городського театра д. Пагані неадужає. В його зробився налив в усі. Зроблено операція, але вечаєспливо. Хвороба, мабуть, затягнеться.

— Серед правих студентів. Нас сповіщають, що недавно одбулися організаційні збори частини правого студентства київського університету, політехнікума, слухачок вищих жіночих курсів і жіночого медичного інституту. Зібрання постановило заснувати партію „кієвского національного студентського союза“ Почесним головою товариства мали призначити члена Державної думи гр. В. Бобринського. Ходила чулка, що статут цього союза посилається на затвердження в Петербург. Мету свою свою формулує так: „Цілкою поділяючи ідеї всероссийського національного союзу — підготувати будучих оборонців народности і державности“.

— Кування. Позавчора після уроцистаго освячення води в Дніпрі купалося 4 душі.

— Злодійство. За останню добу поліція зареєструвала 8 злодійств на 1200 карб.

— Колера на Київщині. Участковий земський лікар бердичівського повіту повідомляє земську управу, що в м. Вахонці почалося колера. Захворіло 4 душі.

— З Волині. Чи тепрва, чи що інше. Із села Зозуленців, старокостинівського повіту, нас повідомляють, що недавно привізла туди комісія, щоб заснувати в селі двохкласову сельську школу. Від громади вимагали тільки, щоб вона дала землю під школу, а будівля школи буде робитися на земські кошти; громада не пристала на ці умови і землі під школу не дала. Казали: „у нас нема таких дітей, щоб вчилися в „панській школі“.“

— З Поділля. Читання. Першого января в м-ку Окні в народній аудиторії одбулося українське читання; було прочитано оповідання: „Сам собі пан“ В. Грінченка, „Баба Параска та баба Палажка“ Нечуя Левицького та поему Шевченка „Катерина“.

— Розслідування про 100 карб. В 243 числі „Ради“ за 1910 рік друкувалося про таємничу пропажу 100 карбованців бідного селянина, який подав їх на почту в м-ку Окні. З цього приводу селянин подав скаргу начальнику поштової округи і от перед Рідвом начальник виїхав на слідство. Треба було сподіватися, що він полкоче на допит тих людей, які були при цьому, але він запершися на почті, розібрав і так справу. Спитав про це поштового чиновника, але той одповів, що тоді був баазарний день — і йому було не до того, щоб стеретги начальника.

— Сельсько-господарська школа. На кошти земства одкривають в м. Саараві, балтського повіту, сельсько-господарську школу з ремесничим одділом. В школі будуть навчатися діти селян безплатно.

— З Чернігівщини. Ялінина. 4 января в Чернігові в прийоті добродійного товариства одбулася ялінина, де між іншим виставляли дитячу оперетку М. Лисенка „Коза-Дерева“ на українській мові. Діти довірдалися, як лісові авірі, і грали свої ролі дуже добре.

— Нещастя. В м. Ічні, борзненського повіту, перед святами триндцятиліт-

ній син сидівля виної лавки Олексій Кіриченко, граючись батьковим револьвером, ненароком убив свою маленьку сестру.

— З Подтавщини. Смертна кара. За мязулий рік по губернії виконано 49 смертних присудів.

— Смерть од чаду. В Кременчук привбуло недавно 4 душі сем'ї Шульків. Ягліли вони спати в напоселій хаті, а другого дня ранком знайшли мертвими — матір і двох дітей; чоловік вдалось одрятувати, але становика його безнадійне. Виявилось, що причинилося це од чаду.

— Гаун над матірью. Нечуване трапилось недавно в кременчуцькому повіті. В с. Кохавіцях живе заможний селянин М. Шаблій з двома синами — Петром 35 років і Миколаєм 29. На другий день ріднявих свят старший син Петро прийшов до дому п'яний і засав дома саму хвору матір. Книгушися на неї, він агвалтував її. На крик збіглися сусіди і силою вирвали матір з рук озвірілого сина. Його арештували; на другий день після поштою він став виявляти ознаки божевілья.

— З Катеринославщини. Вистава. 2 января, в столовій нижнедніпровських вагонних майстерень аматорами виставлена була п'еса: „Шельменко Денщик“. Після вистави були танці.

— Що про земський прийот. Катеринославський земський прийот для підкинутих дітей адміністрація закрила. Між дітьми, окріч холерних, знайшлися заражені сифілісом. Із хворих дітей живих лишилося тільки 10. Кажуть, що під суд оддали завідуючого прийотом і лікаря, котрі втали, що в прийоті холера.

— Згвалтування пасажирки. Недалеко од станції Олександровської ревізор Міщенко, перевіряючи білети в вагонах, натрапив на безбівству гарненьку дівчанку, і, закликавши її в купе для пояснення, агвалтував її. Обурені пасажири заперли купе і покликали начальство. Міщенко негайно позбавили посади і арештували.

— З Херсонщини. Конвенція про студентів-академістів. В Одесі гр. Коновичин, обурюючись на студентів-академістів, звывав їх мародерами, шпигами, і підбурювавляти. Він каже, що академісти зневажають ідею академізму, котра не має нічого спільного з політикою.

— Нові артилі. У г. Миколаїві, візачки хліба до елеватора, як нас сповіщають, подали п. градоначальникові на затвердження складений ним статут „Артилі возчиков“.

— Вистава. В Миколаєві на парходобувельній фабриці 1 января гурток аматорів виставив комедію М. Старицького: „Крути та не перекурчуй“. Грали, як нам пишуть, гарно.

— Помежа. Херсонський повітовий уряди телеграфують, що в містечку Станіславіві агоріла земська лікарня. Слабих удалося спасти.

Галичина.

— Міністр Галичини. Зарекомендованій деякими газетами, як примиритель поляків і українців, новий міністр Галичини п. Залеський заявив бажання прийти на засідання українського клубу, щоб одрекомендуватися і обговорити деякі справи. Клуб постановив однак не агодитись на те бажання і його не прийняти, — через те, що українці міністерства „для Галичини“ не визнають, а з правительством мають стосунки тільки через державних міністрів.

Справа з пам'ятником Т. Г Шевченкові.

— Фонд на пам'ятник на 1911 р. За декабрь місяць 1910 р. в об'єднаний комітет надійшло 1403 карб. 85 коп. Разом з попередніми в об'єднаному комітеті при київській городській управі на пам'ятник є 40.157 карб. 89 к. В подтавському земстві на 1 декабря жертв поступило 28.791 карб. (разом з процент. паперами). В золотоніському земстві вібрано 4.500 карб. Усього 73.449 карб. 28 коп. Точно підрахувати Шевченківський фонд на 1 января не можна, бо деякі інституції ще доі не повідомили про це об'єднаний комітет.

З життя „Провіт“.

— Миколаївська „Провіт“. 2 января миколаївське т-во „Провіт“ виставило оперу Гулака-Артемовського „Запорожець за Дунаєм“. Ввагалі грали слабенко, але все таки слід зазначити де-яких виконавців, які більш менш провели до-ладу свої ролі; це: Д. Огіренко (Іваа Карась), Д. Кузнецов (Султан) та д-ка Марія Токарьова (Одарка). Після вистави були танці. Збор був чималий.

— „Провіт“ тепер перебралась на нову квартиру, яка трохи більша попередньої, але не така гарна. Сцена у новій квартирі теж більша.

— Ялінина для дітей в мануїлівській „Провіт“. 2 января у власному будинку „Провіт“ в Мануїлівці відбулося дитяче свято — „Яліника“. Справа ця багато праці приклали до неї катеринославські українці: там збиралися жертви, там же і лагодилось все для вшорядкування „Яліника“

мала між дітьми величезний успіх; були діти виключно селянські. Але, на превеликий жаль, число квитків було обмежено до 150 і більше сотні дітей восталося за порогом. Як тільки дізналися діти, що буде „Яліника“ — квитки вмять почали розкуповувати і швидко не восталося ні одного квитка. І треба було бачити очената дітей, які билцали безмежною радістю, щоб зрозуміти, як цікавила їх „Яліника“!

„Яліника“ почалася в 2 год. дня. Дитячий хор заландорозжійо школи в національній вбранні під орудою учителя О. С. Климевка проспівав скільки українських пісень; потім діти років 10—11 учні місцевої школи деклямували байки Л. Глібови: „Вовк і лисичка“, „Вовк і ягня“ та ін. Чоловічий хор проспівав: „Ой сів пусач“, „Од села, до села“ і ін. Потім діти танцювали. В 4 год. почалось роздача дарунків: давали торбинку в ласощами з написом: „Згадуйте Провіт“, та книжечки. Книжечки були од 35 коп. до 1 коп. і роздали їх більше двохсот і більше, ніж на 20 карб. Помімо всіх жертв і плати за вступ (діти 10 коп., дорослі 20 коп.) т-во доплало на „Ялінику“ біля 15 карб.

За кордоном.

Процес японських анархистів.

Телеграф сповістив вже, що в Токіо 24 анархистів з Котокі на чолі засуджено до смертної кари. Всіх їх обвинувачували за змову проти імператорської сем'ї. Двох підсудних виправдано. Серед підсудних було чотирі сельських господарів, 3 будицьких священників, два журналісти, один лікар, 6 робітників. Більшість їх має вже більше 30 літ, єсть навіть по 50 років. Між ними — одна жінщина, відома журналістка Каю Суга.

Суд тягнувся 20 днів. Справу розглядали в головному касаційному суді при зачиненніх дверях. Слухати читання акту обвинувачення дозволено було тільки скільком визначним сановникам, а саму справу розглядали під великим секретом. Суддяи прислали листа з погрозою соціалісти, а адвокатам-націоналісти.

Японські газети зазначають, що це перша в історії Японії державна змова, яка припала разом з розвитком соціалізму. Тепер в Японії арештовують редакторів, що надрукували в своїх газетах прихильні підсудним статті.

В Португалії.

Наперекір офіційним звіткам, що в країні все тепер, як найкраще, доходять до чужоземних газет тривожні звістки про небезпешний стан справи в молодій республіці. Присутність англійської ескадри в португальських водах вважають не випадковою. Монархисти ведуть широкую агітацію, як кажуть, на гроні єзуїтів. Редакції монархичних газет робя геть зруйнувала в Лисабоні, і ці газети не виходять вже, але проте серед війська і народу сила всяких монархичних прокламацій, видрукуваних тасмо. Претендент на португальську корону фон-Мігуель має часто нарвал з своїми прихильниками. В країні бояться, що там виникнуть, по весні криваві події, щоб знов заснувати монархію.

Помою не відкрито.

Вчені, провіривши в Вашингтоні документи Пірі, якими він свідчив, що дійшов до Північного полюсу, знайшли, що до полюсу він не дійшов; йому не стало до цього всього коло двадцяти кілометрів.

Останні вісти.

(З газет та по телеграфу).

Нещастя.

— МИКОЛАЇВ. Недалеко од г. Миколаїв, коло села Тернівки, переходячи по льоду через р. Буг, втопилося 7 людей: 4 жінки і 3 чоловіки. Сердешних й доі не вдалося вшорядувати. (Власн. кор.)

В справі шевченківського свята.

— ХАРЬКІВ. Проф. Сумцова Шевченківська комісія запросила ваяти участь у шевченківських святах, які одбудуться в Москві 26 февраля. (Власн. кор.)

Завірюхи.

— ПОЛТАВА. Завірюхи, що були цими днями, позависали залізничні колії. Поїзди ходять, спізняючись. (Власн. кор.)

Обовязочва постановва.

— ХАРЬКІВ. Н. губернатор видав обовязочву постанову, що забороняє: 1) вихвалити влозину діяльність та особу адоциниці, 2) оголошення непевних звісток та чуток, що підбурюють проти уряду й викликають ворожі відносини до його, 3) підбурювання школярів до забастовки та обтуркцію у таких випадках. Хто буде в тому помічений, того каратимуть арештом до 3 міс. або штрафом до 500 карб. (Власн. кор.)

Що про уманську школу хліборобства.

— УМАНЬ. Закритою уманською школою хліборобства тимчасово завідуює інспектор Васильєв. З учнів ваято айдишку, що вони за добу ровадуться по домівкам.

Чуми.

— МОСКВА. В Фудзядані помер од чуми місіонер Вурлев, що запричистив 200 хворих на чуму. В Харбині за добу вмерло 10 душ, в Фудзядані — 126, в Куанчензі — 75. Од початку пошести на харбинському чумному кладовищі поховано 408 душ.

— ОДЕСА. Вліямо де-кілька пацієтів в ознами чуми. Робляться бактеріологічні досліди.

Штраф на газету.

— ВАРШАВА. Адміністративно оштрафовано на 50 карб. з заміною двома тижнями арешту редактора газети „Курьер Польського“ за статтю „Депутат Караулов“.

Продаж залізничі.

— ПЕТЕРБУРГ. В февралі буде продано в торгів сестроріцькою залізничю.

Труси.

— ПЕТЕРБУРГ. З наказу охранныго одділу потрушено і арештовано 15 душ шкільної молоді.

Вислани студентів.

— ПЕТЕРБУРГ. З тринього іаститу-гу увільнено 8 студентів. Двох в увільнено — Мавринського і Вольке-нау — висилають в архангельську, решту в перську губернію.

— Слухачку бестужевських курсів Борродіну висилають на два роки в оловеньку губ.

— З петербурзької пересильної тюрьми пішло на заслання 208 душ. Серед засланців багато політичних і студентів.

Злодійства.

— ПЕТЕРБУРГ. На богословській залізничі ревізир викрали злодійств на 10.000 карб.

— „Рѣчь“ повідомляє, що в севастопольського морського порту вкрадено 183 револьвери.

Хто виграв 200.000.

— ПЕТЕРБУРГ. 200.000 в цьому році виграв московський найздник Сит-віков.

Відгука рейнботаді.

— ПЕТЕРБУРГ. Закінчено розслідування в справі бувшого начальника московської поліції Алексеєва, що був на під посаді за часів Рейнбота. Алексеєва оддано під суд.

Штрафи на газету.

— ПЕТЕРБУРГ. „Рыбинскій Вѣстникъ“ за вірші, присвячені Спирідоновій, оштрафовано на 500 карб.

— „Алтайська Газета“ за статтю „Нѣтъ мѣста владьямъ“ оштрафовано на 300 карб.

Всякі звістки.

— СОСНИЦЯ. Сосницьке повітве земство клопочеться, щоб казна на свої кошти содержувала учителів військового строя і гімнастики по земських школах.

(Власн. кор.)

— ПОЛТАВА. Прийняла платіжі мануфактурна фірма Юдік.

— ЖИТОМІР. Невабаром тут одкривається с.-г. курси, на які сподіваться багато слухачів.

(Власн. кор.)

— БОРЗНА. Борзненська городська дума клопочеться про заведення в Борзві загальної освіти.

(Власн. кор.)

— ЛУЦЬК. В луцькому окружному суді вкрадено судових марок на 5.000 карб.

(Власн. кор.)

— УМАНЬ. Вперше спробовано прешпарат „606“. Результати гарні.

(Власн. кор.)

— ВІННИЦЯ. 24 января одкривається виставка ярго курсія, яка буде до 10 февраля.

За кордоном.

Аргентинське м'ясо в Львові.

— ЛЬВІВ. Привезено вперше велику партію замороженого м'яса в Аргентині. Савітарна комісія визнає його добрим. М'ясо це продають дешевше місцевого.

(Власн. кор.)

Операція Тарновський.

— ПЕТЕРБУРГ. З Мілана телеграфують, що гінекологічна операція Тарновський зроблена щасливо. Хвору положили в Міланську тюремну лікарню.

Заколот у Франції.

— ВАРШАВА. З Парижа повідомляють, що в Шампані навопи з 2.000 душ погромив винні погреби. Знищено біля 70.000 пляшок вина. Силу вина вилито в річку. Заколот стався через те, що виноробы стали купувати виноград по інших місцевостях. Викликало для втихомирення війська.

Виставка в Костянтинополі.

— ВІДЕНЬ. Місцеві газети повідомляють, що турецький уряд постановив вшорядити в Костянтинополі велику міжнародну виставку.

Зміна конституції в Англії.

— ЛОНДОН. В парламент внесено буде проект нової конституції для Англії. По цьому проекту має бути чотирі парламенти: два в Англії Шотландії, Ірландії і Валії. Парламенти ці виршатають місцеві справи. Разом з тим зостається головний парламент, в якому братимуть

